

**"İslam Dünyasında
Din Eğitimi ve Öğretimi"**

**Türkiye Diyanet Vakfı
I. Uluslararası
Öğrenci Sempozyumu**

26-27 Aralık 2014

MAKEDONYA'DA DİN EĞİTİMİ (1991-2014)

Ozaj SULİMAN¹

Özet

İnsanlıkla beraber başlayan eğitim, tarihi süreçte çeşitli evrelerden geçmekte ve eğitim süreci toplumlara, ideolojilere ve devletlere göre farklılıklar göstermektedir. Eğitim insan hayatını içine alan bir gelişim sürecidir. Bireylerin gelişmesi için zamanla çeşitli eğitim kurumları kurulmuştur.

Bu çalışmada, bağımsızlığını kazanışından itibaren Makedonya'da Din Eğitimi'nin geçirdiği evreleri incelenmiş, Makedonya'nın kısa tarihi, Makedonya Anayasasında din ve din-devlet ilişkileri, devlet okullarında din eğitiminin statüsü, din eğitimi dersine ayrılan süre, ders kitaplarının hazırlanması, din dersi öğretmeni, yaygın din eğitimi mekânı olarak cami, camide verilen yaz Kur'an kursları ve yasal zemini, Makedonya'da din devlet ilişkilerini tanzim eden resmi dini kurumlar ve faaliyetleri konularına da değinilmiştir.

Makedonya'nın kısa tarihi

Balkan yarımadasının içinde bulunan, aynı zamanda Asya'dan Avrupa'ya geçişte köprü vazifesi gören Makedonya, doğulu ve batılı ülkelerin ilgisini çekmiş ve bu ülkeler tarafından işgal edilmek istenmiştir.

Makedonya, Osmanlı'nın batıya doğru yapacağı fetihler için başlangıç noktası olmuştur. Makedonya 1912 Balkan savaşlarına kadar Osmanlı egemenliğindediydi. Birinci dünya savaşından sonra 1 Aralık 1919 yılında Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı kurulmuş Makedonya bu sebeple üç bölgeye ayrılmıştır. Bir bölgesi Yunanistan'a (Ege Makedonya'sı halen Yunanistan toprakları içinde) bir bölgesi Bulgaristan'a (Pirim Makedonya'sı halen Bulgaristan sınırları içinde) bir bölgesi de yukarıda adı geçen yeni kurulmuş Yugoslavya Krallığı'na verilmiştir. Vardar Makedonya'sı² 1945 yılından 1991 yılına kadar Komünist Yugoslavya'nın altı Cumhuriyetinden biri olarak varlığını sürdürmüş, 1991 yılında referandum sonucu bağımsızlığını ilan etmiştir.

1 Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi.

2 Bugün bağımsız olan Makedonya Devleti sadece bu kısımdan ibarettir. Kuzeyde Sırbistan ve Kosova, batıda Arnavutluk, güneyde Yunanistan, doğuda Bulgaristan ile komşudur.

Makedonya'nın Demografik ve Etnik Yapısı

Makedonya Cumhuriyeti Devlet İstatistik Kurumu'nun vermiş olduğu bilgiler ışığında, Makedonya'nın nüfusu 2002 sayımına göre 2.022.547'dir. Makedonlar nüfusun %64,18'lik büyük çoğunluğunu, Arnavutlar %25,17'sini, Türkler %3,85'ini, Sırp lar %1,78'ini ve diğer etnik gruplar da geri kalan kısmını oluşturmaktadır. Ancak ne Arnavutlar ne de Türkler bu sayımı doğru kabul etmemektedir.³ 1991'deki nüfus sayımına göre Türkler nüfus oranının %5'ini oluşturuyordu.

Dinî Yapı

Makedonya Cumhuriyeti'nde din devletten ayrıdır. Laiklik ilkesi sebebiyle devletin resmi dini yoktur. Bütün dini inançlar kanun karşısında eşittir. Bununla birlikte insan onurunu küçük düşüren veya insani ilkelere aykırı düşen dini grupların yayılması yasaktır. Makedonya'nın dinî yapısı etnik yapısı kadar karmaşık değildir. Nüfusun 1.278.687'si Makedon Ortodoks, 643.860'ı ise (Arnavut, Türk, Romen) Müslüman'dır. Bu istatistiklere göre nüfusun %67'si Makedon Ortodoks, %30'u Müslüman ve %3'ü diğer mezhep veya kiliselere mensuptur. Ancak bu istatistikî bilgiler yanlış olmasa da en azından eksiktir. Çünkü bazı Müslüman kaynaklarına göre toplam Makedonya nüfusunun %45'inden fazlası Müslüman'dır. Buna göre Müslümanların nüfus olarak yoğun olduğu görülmektedir. Devlet İstatistik Kurumu müntesiplerin sayısını maalesef aktarmamıştır. Bundan dolayı dinî grupların sayısı konusunda kesin bir rakam verme imkânımız yoktur.⁴

Makedonya Anayasasında Din

Anayasalar devletlerin kuruluş ve işleyişini belirleyen, yönetenlerle yönetilenler arasındaki ilişkileri tertip eden temel hak, hukuk kurallarıdır. Makedonya Cumhuriyeti anayasasında din ve dinî kurum ve kuruluşlar ile ilgili olarak anayasanın II. maddesinin 19. fıkrasında şu ifadeler yer almaktadır:

"Dinî inanç ve özgürlükler kişisel ya da kurumsal anlamda, dinî topluluk oluşturma hakkı garanti altına alınmaktadır. Makedon Ortodoks Kilisesi ile diğer dinî birlikler ve kuruluşlar devletten bağımsızdır ve devletin kanunları karşısında eşittir. Dinî toplulukların birleşmeleri, devlet sınırları içerisinde hiçbir sınırlamaya tabi değildir. Makedon Ortodoks Kilisesiyle diğer dinî birlikler kendi

3 Zavot za İstatistika, Statistički Godišnik Na Republika Makedonija 2002, Skopje 2003, s.53.

4 Hacısalihoğlu, Mehmet, "Makedonya" mad, DİA, c. XXVIII, Ankara 2003, s.437.

faaliyetlerini herkes için geçerli olan kanunların sınırları çerçevesinde bağımsız olarak düzenler, yönetir ve görevlilerini devlet atamaz. Kanunla belirlenmiş okul açmaları ve topluma faydalı olacak etkinlikler düzenlemeleri serbesttir.”⁵

7 Eylül 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Makedonya Cumhuriyeti her alanda olduğu gibi eski Federal Yugoslavya anayasasını bırakıp kendi anayasasını oluşturmuştur. Makedonya Cumhuriyeti demokratik bir devlet olması hasebiyle, demokratik toplumun ana hedeflerinden biri olan, temel insan haklarından, inanç özgürlüğü hakkını vatandaşlarına sağlamaktadır. Makedonya Cumhuriyeti, bağımsızlık ilanından sonra her konuda eski sistemden hızla uzaklaşırken, her alanda sağlıklı ve cesur değişikliklere hızla adım atarken din eğitimi konusunda aynı cesaret, istek ve kararlılığı gösterememiştir.⁶

Makedonya Anayasasına Göre Din ve Vicdan Hürriyeti

İnsanın en doğal ve temel haklarından biri, istediği dini, istediği şekilde, hiçbir baskı altında kalmaksızın yaşaması ve ifade etme özgürlüğüdür. Her birey korkmadan ve baskı altında kalmadan inancına göre yaşama hak ve hürriyetine sahip olmalıdır. Makedonya Cumhuriyeti, anayasal bir teminatla vatandaşlarına bu hak ve hürriyetleri vermiştir. “Din ve vicdan hürriyeti”, anayasanın II. maddesinin I. fıkrasında şu şekilde teminat altına alınmıştır.

“1. Hiç kimse cinsiyetinden, soyundan, ırkından, dilinden, memleket ve doğum yerinden, inancından, dininden veya cemaatinden, siyasi görüşünden dolayı haksızlığa uğratılamaz.

2. Makedonya Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde yaşayan herkesin din ve vicdan hürriyeti vardır.

3. Dinin serbestçe icrası teminat altındadır.”⁷

Her vatandaş istediği dinî (inancı) istediği gibi yaşama hakkına sahiptir. Görüldüğü gibi laik bir sisteme sahip olan Makedonya'da insana ait temel hak ve hürriyetler kanunla garanti altına alınmıştır.

5 Makedonya Cumhuriyeti Anayasası, Feniks, Akademski Peçat, Skopje 2000, s.11.

6 Kadir, Arif“Selimovski, Yakup (M.C. İslam Dini Birliği Reisu'l-Ulemanın Eğitim Danışmanı) ile 07.03.2010. tarihinde yapılan mülakat.

7 Makedonya Cumhuriyetinin Anayasası, Feniks, Akademski Peçat, Skopje 2000, s. 8.

Makedonya'da Din Hizmetlerinin Sorumluları ve Yürütülmesi

Makedonya'da halkın dinî konulardaki beklentilerini karşılama sorumluluğunu sağlayan devlet destekli belirli bir kamu kurumu bulunmamaktadır. Fakat devletin kurum olarak tanıdığı, ancak hiçbir maddi manevi destek vermediği kurum ve kuruluşlar mevcuttur. Devlet içerisinde dinî iş ve hizmetlerin idaresi ile ilgili tam olarak yetkili bir kurumdan bahsedilemez. Din ile ilgili ulusal seviyede yapılan hukuki düzenlemeler ise Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlıkları tarafından yerine getirilmektedir.

Dinî konularla alakalı (dinî eğitim, özel okullar, dinî eserlerin korunması vb.) yasa tasarıları, yani dinî mezheplerin ve kuruluşların kaydı, Makedon Ortodoks Kilisesi ile İslam Birliği ve diğer dinî kuruluşların tanınması hakkındaki çalışmalarla ilgili kararlar yine aynı bakanlıkların görevlerinden biridir. Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlıkları, devlet yetkilileri herhangi bir dinî kurum ve kuruluş hakkında bilgi almak isterlerse devlet yetkilileri ile dinî kuruluşlar arasında iletişim sağlamaktadır. Dinî kuruluşlar da devlet görevlilerine kendi isteklerini bu bakanlıklar aracılığıyla iletmektedirler.

Dinî guruplar okul, gençlere yönelik yurt, kurs ve kendi arzuladıkları şekilde çeşitli mekânlar oluşturabilirler. Zaman, mekân ve sayısı bakımından hiçbir özel sınırlama yoktur. Fakat bu şekilde kurulan bütün kurumlar genel hukuka uygun olmalıdır.

Din Hizmetlerinin Finansmanı

Dinî kuruluşların finansmanı konusunda anayasanın II. maddesinin 17. fıkrası gereğince "Makedonya Cumhuriyeti, hiçbir dini tanımadığı ve desteklemediği gibi hiçbir dinî kuruluşun ve din adamının maaşını da ödemez"⁸ hükmünü içermektedir. Devletin dinî kuruluşlara ve din adamlarına maaş vermesi yasaklanmıştır. Makedon Ortodoks Kilisesi yöneticileri, Müslüman din adamları vb. gibi görevliler ve bu kuruluşların idarecileri de dinî aktiviteleri nedeniyle devletten hiçbir şekilde maddi destek alamazlar.

Yıkılan, yakılan veya zarar gören dinî bir binanın yeniden inşası veya tadilatı halka ya da vakıflara aittir. Yangında zarar görmüş bir kilise ya da cami binasını, şayet sigorta şirketinden tazminat alındıysa, sigorta şirketi inşa etmekle yükümlüdür. Yangın, felaket veya bakımsızlık sonucu tamirat çalışması yapılması

8 Makedonya Cumhuriyetinin Anayasası, Feniks, Akademski Peçat, Skopje 2000, s.9.

gerekirse, ilgili bina yeniden inşaat kategorisine girmekte ve yeniden devletten izin alınması gerekmektedir. Kamu finansmanının bu konuda kullanılması yasaktır.

Dinî kuruluşların herhangi bir dinî merasim yapması devlet tarafından yasaklanmaz. Lakin bu gibi merasimlerin de harcamalarını devlet karşılamaz. Bu merasimler İslam Birliği veya hayırseverlerin desteğiyle gerçekleşmektedir.

İbadethaneler

İbadethanelerin sayısı konusunda genel bir istatistik bulunmamaktadır. Makedonya Cumhuriyeti İslam Birliği tarafından 2004 yılında yapılan sayıma göre camilerin sayısı 512'dir.⁹ Bu sayının günümüzde arttığı düşünülmektedir. Makedon Ortodoks Kilisesinin verilerine göre ise Makedonya Cumhuriyeti'nde 302 kilise, 128 manastır ve 54 paraklis (küçük kilise) bulunmaktadır.¹⁰

2004 yılından sonra 2014 yılına kadar yeni inşa edilen camiler de mevcuttur. Yeni inşa edilen camilerle beraber günümüzde Makedonya'daki cami sayısının 512'den fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Din Görevlileri, Statüleri ve Problemleri

Tarafsızlık ilkesine göre devlet, din adamlarının atamasına karışmaz. Dinî kuruluşların yetkili idarecileri kendi liderlerini kendileri seçerler. Din görevlilerinin maaşlarını veya masraflarını dinî kuruluşların kendileri karşılamaktadır. Herhangi bir mabette dinî hizmete başlamak için vaizlik, imamlık veya müezzinlik gibi, ilgili dinî kuruluşun (Eğer, kilise ise ilgili kilise yönetim kurulunun, cami ise bağlı bulunduğu müftülüğün) izni alınarak göreve başlanabilir.

Dinî kurumlarda papazlık, imamlık ya da herhangi bir dinî görev üstlenenler, bir çalışma sözleşmesine göre göreve alınmışlarsa genel sosyal güvenlik sistemine dâhildirler. Dolayısıyla sosyal güvenlik sisteminden sınırsız şekilde yararlanabilirler.

Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Dinî Kuruluşlar ve Faaliyetleri

Bağımsızlığını ilan etmesinin ardından Makedonya Cumhuriyetinde insan hak ve özgürlükleri, vicdan ve dinî inanç hürriyeti uluslararası normlara uygun

9 Şehabi, Becuddin, İslam Birliği ve Kuruluşları, Üsküp 1991, s.23.

10 [htt.www.m-p-c-org./Prosveta.24.02.2010](http://www.m-p-c-org./Prosveta.24.02.2010)

olarak belirlenmeye çalışılmıştır. İnsan hak ve hürriyetleri sisteminde önemli sorunlardan olan dinî inanç özgürlüğü bugünkü Makedonya siyasetinde demokratik hukukî toplum kuruculuğunda önemli bir faktör olarak algılanmakta; bu alanda gelişmeye dönük kayda değer gelişmeler görülmektedir.

Makedonya Cumhuriyeti dinî kurum ve kuruluşların serbest faaliyetlerini dinî inanç özgürlüğü ile teminat altına almıştır. Bununla birlikte, insan onuru ve haysiyetini küçük düşüren, başkalarının dinî inançlarını tahkir eden dinî kuruluşların faaliyetlerine sınırlar koymaktadır. Makedonya Cumhuriyeti Hıristiyanlığın veya diğer dinî kuruluşların faaliyetlerine karşı olmamakla birlikte Makedonya Devleti'nin aleyhine yönelmiş amaç ve eylemlere karşı kendini koruma hakkını saklı tutar. Ülkede faaliyet gösteren tüm dinî kurum ve kuruluşlardan Makedonya Cumhuriyeti ve vatandaşlarının birliğini yıkıcı propagandalarda bulunmamaları istenir. Dinin siyasi amaçlara âlet edilmesine izin verilmez.

Makedonya Cumhuriyetinde yoğun olarak iki dinin mensupları yaşamaktadır. Hıristiyan Ortodoks Kilisesine (MOK) mensup Makedonlar ile Müslüman olan Arnavutlar, Türkler, Pomaklar, Boşnaklar ve Romenlerdir.¹¹ Halkın dinî ihtiyaçlarını karşılayan önemli iki dinî kuruluş vardır. Bunlardan biri Makedon Ortodoks Kilisesi diğeri Makedonya İslam Birliği'dir. Bunlardan başka Batı ülkelerinden ve Arap devletlerinden gelen dinî örgütler de vardır. Bunlar da kendi alanlarında hizmet etmektedirler. Bu örgütlerin maddi desteğini genelde kendi ülkeleri sağlamaktadır.

Makedonya İslam Birliği ve Faaliyetleri

Osmanlı hâkimiyeti döneminde Makedonya Cumhuriyeti'nde yaşayan Müslümanların dinî yaşayışı doğrudan doğruya İstanbul'da bulunan Şeyhülislam makamı tarafından idare ediliyordu.

Osmanlı sonrası ve iki dünya savaşı arasındaki dönemde Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı olarak kurulan Krallık Yugoslavyası, Makedonya bölgesini işgal etmiş ve bu bölgeye Güney Sırbistan olarak adlandırmıştır. Merkezi Üsküp olan bu bölge, çoğunluğu Türk ve Arnavutlardan oluşan bir Müslüman kitleye sahipti. Osmanlı sonrası bu dönemden itibaren Makedonya Müslümanları, dinî ve ictimâî bakımdan İstanbul ile ilişkilerini devam ettirememişlerdi. Bu arada Bosna Hersek'i de kapsayan Krallık Yugoslavyası, Belgrad merkezli bir dinî ve milli eğitim politikasına yöneldi. Ancak Krallık Yugoslavyası Batılı ülkelere ver-

11 Nuredini, Mansur, Makedonya'daki Belli Başlı Ziyaret Yerleri. Gostivar 2003, S.20.

diği sözler gereği sınırları içerisinde yaşayan Müslüman halkların dinî ve millî eğitimini bir düzene sokmak zorunda kalmıştı.

Üsküp'te kurulan Belgrad merkezli bir eğitim politikası Makedonya'dan başka Kosova ve Sancak bölgelerine de hitap ediyordu. Nitekim Saray Bosna'ya (Sarajevo) bağlı Vakufska Direkcija adındaki dinî işlerden görevli bir müessese bölgedeki Müslümanlara yönelik faaliyetlerini sürdürdü. Bu kurumların üstünde bir konuma sahip bulunan Ulema Meclisi de tesis edildi.¹²

Üsküp'te 1945-1918 yılları arasında Osmanlı usulüyle çalışan üç medrese mevcuttu: Meddah Medresesi, Kral Aleksandar (Velika Medresa) Medresesi ve İsa Bey Medresesi.

Meddah medresesi klasik Osmanlı eğitiminin devamını sağlayan bir hareket olarak görülmektedir. Kral Aleksandar Medresesi batılılaşma hareketini destekleyen yeni kurulan Krallık Yugoslvayası Devleti'nin Sırp hâkimiyetini yansıtmayı ve bu doğrultuda bir çeşit batılılaşma fikrini desteklemeyi amaçlamıştır. Öğretmenlerin çoğunluğunu Boşnak asıllıların oluşturduğu İslahatçı İsa Bey Medresesi'nin yerli Arnavut ve Türk unsurlar arasında fazla kabul gördüğü söylenemez.¹³ Günümüzde bu Birliğin idaresinde faaliyet gösteren Üsküp'te İsa Bey Medresesi (erkek ve kız), İştîp'te aynı adı taşıyan diğer bir erkek İmam –Hatip Lisesi ve Kalkandelen (Tetovo)'de aynı adı taşıyan bir kız medresesi mevcuttur. Yine bu Birliğe bağlı Üsküp'te bir de İlahiyat Fakültesi bulunmaktadır.¹⁴ Tüm bu medreselerin ve ilahiyat fakültesinin giderlerini ve buralarda çalışan personelin maaşını Makedonya İslam Birliği karşılamaktadır. Bu dinî birlik ise hayırsever insanların bağışları, zekât ve sadaka gelirleriyle ayakta durmaktadır.

Eski Yugoslavya'nın dağılması bunun akabinde bağımsız Makedonya Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Yugoslavya İslam Birliği riyasetinden ayrı olarak Makedonya İslam Birliği Meşihatı adı altında bir dinî kurum tesis edildi. 1994 yılında kabul edilen yeni anayasayla Makedonya İslam Birliği bağımsız bir dinî kuruluş olarak faaliyet göstermeye başladı.

1994 yılında kabul edilen tüzüğe göre Makedonya Cumhuriyeti İslam Birliği'nin görev ve sorumlulukları bu tüzüğün 49. maddesinde şöyle belirtilmiştir:

"İslam Birliği'nde eğitim, öğretim, bilim ve profesyonel faaliyetler yapılır.

12 Aruçi, Muhammed, Köprü Kültür- Sanat Dergisi, sayı 14, Focus Basımevi, Üsküp 2006, S.36.

13 Aruçi, Muhammed, Köprü Kültür-Sanat Dergisi, sayı 13, Focus Basımevi, Üsküp 2006 s.28.

14 Hacısalihoğlu, Mehmet, "Makedonya", a.g.e, s.438.

Bu Birlik okul, medrese, İlahiyat fakülteleri, İslami bilimsel araştırma merkezleri, kitap evleri, İslami arşivleri korumak ve gözetmekle ayrıca bunların gider ve gelirleriyle ilgilenir.”¹⁵

2002-2003 Eğitim Yasasında Din Eğitimi

İlk olarak devlet okullarında din dersinin verilmesi 2000 yılında gündeme gelmişti. Aynı yıl içinde geniş koalisyon partileri tarafından Makedonya parlamentosu içinde ilköğretim okulları için bazı kanun değişiklikleri yapıldı. Değişikliğe göre din eğitimini yasaklayan ilköğretim kanununun 13. maddesi¹⁶ kaldırıldı. Eğitim Bakanlığı'nın kararıyla din dersinin olmasına ve her milletin kendi dilinde devlet okullarında seçmeli olarak okutulmasına karar verildi. Buradaki din dersinin seçmeli olması demek ya din eğitimi ya da dinler tarihi derslerinden birini öğrencilerin seçmesi demektir. Din dersinin haftada bir saat olmak üzere din adamları tarafından verilmesine izin verildi. Hemen 1 Eylül 2003 eğitim ve öğretim yılında uygulamaya geçildi. Hiçbir altyapı hazırlığı yapılmadan, kilise ve camilerden din adamları okullara tayin edilerek din eğitimine başlandı. Aynı gün okullar din adamlarının yaptığı dua ve dinî merasimlerle açıldı.¹⁷

Makedonya Cumhuriyeti İslam Birliği, Makedon Ortodoks Kilisesinden farklı olarak bu konuda daha büyük başarı gösterdi ve Makedonya çapında 13 öğretmen atamayı başardı. Gostivar, Kalkandelen, Üsküp, Kumanova, Debre, Usturuga gibi şehirlerde din eğitimi dersleri verilmeye başlandı, kısa zaman içinde Resne ve Manastır şehirlerinde de din dersine başlanması beklenirken Anayasa mahkemesi tarafından din dersi uygulamasının durdurulmasına karar verildi. Gerekçe olarak da Makedonya Cumhuriyeti dinî birlikler ve dinî gruplar kanununun 24. Maddesindeki, "Din öğretimi sadece dinî ibadetlerin ve dinî işlerin yapıldığı yerde yapılabilir." ifadeleri gösterildi. Müslüman çocukları, Anayasa mahkemesinin bu iptal kararına kadar bir yıl boyunca bu seçmeli dersleri almış oldu.

2007 Eğitim Yasasında Din Eğitimi

Dört yıl aradan sonra, daha önce de belirtildiği gibi Makedonya Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliğine girme arzusu, din dersinin de ders olarak Milli Eğitim müfredatında yer alması, okullarda okutulması tekrar gündeme geldi.

15 Makedonya Cumhuriyeti İslam Birliği Tüzüğü, Üsküp 1996, s.66.

16 Madde 13: "İlk ve ortaokullarda siyasi ve dini teşkilatlanma ve hareket etme yasaktır. İlköğretimde din öğretimi yasaktır."

17 Aruç, Numan, a,g,m, s.4.

2007 Eğitim Yasası Makedonya Eğitim Kurumu'nda yapılan en büyük değişikliktir. Bu değişikliği eğitim sisteminde yapılan en köklü değişiklik olarak adanmek, hatta bir devrim olarak nitelendirmek mümkündür. Bu yasayla bağımsızlık sonrası eğitim sisteminde bir türlü üstesinden gelinemeyen problemlerin çözülmesi, yakın bir gelecekte Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde önemli bir mesafenin şimdiden kat edilmesi ve çağdaş bir eğitim sisteminin temellerinin atılması amaçlanmıştır.

Resmi gazete'de devrim olarak nitelendirilebilecek en büyük kanun değişikliği ise, din eğitiminin eğitim ve öğretim kanununda yerini almasıdır.¹⁸ Sonradan yapılan tüm değişiklikler Avrupa Birliği'nin istediği doğrultuda gerçekleşmiştir.

2007 yılında Eğitim Öğretim Kanunu'nda yapılan değişiklikle, din öğretimi-ne 2008-2009 öğretim yılında başlanmasına karar verildi. Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı söz konusu kanunun 13. maddesinde "din eğitimi ve öğretiminin ilk ve ortaöğretimde birinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar seçmeli olarak yapılmasına" karar vermiştir. Fakat başlangıçta ilk olarak beşinci sınıfta okutulmaya başlanacaktı. Dersin bir yıl sonra gecikmeli olarak başlamasının sebebi ise hala müfredat, plan ve program, dersin şekli ve kimler tarafından verileceği konusunun netlik kazanmamış olmasıydı.

Okul Dışında Din Eğitimi

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında ya da dışında hazırlanan eğitim faaliyetlerinin tamamını kapsar. Bir başka deyişle yaygın eğitim; "Bir toplumun ulusal birlik ve beraberliğinin sağlanması, toplum bilincinin geliştirilmesi, toplumu oluşturan bireylerin birbirlerini kabullenmesinin sağlanması sureti ile bireyin bireye, bireyin topluma karşı görev ve sorumluluklarını hissettirmek sureti ile aralarındaki sevgi ve saygı bağlarını artırır."¹⁹

Yaygın din eğitimini diğer ifadeyle halka yönelik din eğitimi; halka dinî bilgi veren, dinî ve millî değerleri insanlara aşıl原因an, çağdaş Müslüman toplumlarca fazilet sayılan keyfiyetleri ve meziyetleri kazandıran, ibadetlerin usulüne göre yerine getirilmesine yardımcı olan, ama insana hiçbir meslek kazandırmayan, ancak manevî yükselişine sebep olan eğitim olarak tanımlayabileceğimiz okul dışı din eğitimi diye tanımlanabilir.²⁰

18 Aruç, Numan, a.g.m, s.2.

19 Arif, Kadr, Bağımsızlıktan Günümüze Makedonya'da Din Eğitimi (1991-2010), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 49.

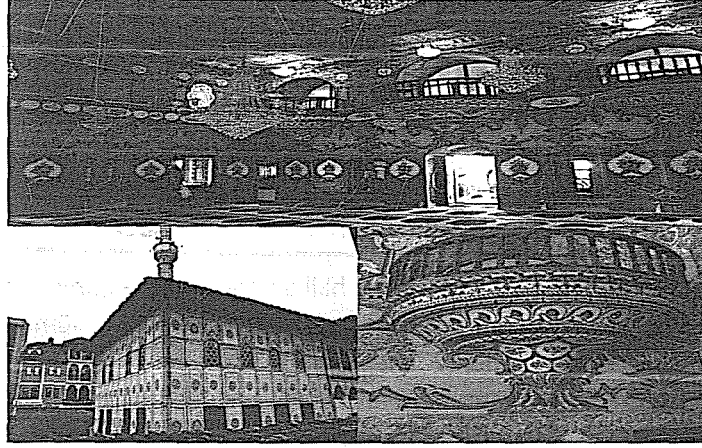
20 Kayadibi, Fahri, Yaygın Din Eğitiminde Cami ve Görevlileri, Ankara, 2000, s. 29.

Bugün Makedonya'da halka yönelik din eğitimi faaliyetleri bulunmaktadır. Ama bu faaliyetlerin yeterli olmadığı açıktır. Bütün hedeflere uzanan, ama yeterli olmayan bu faaliyet, daha sistemli, planlı ve usulüne uygun yapılmalıdır.

Yaygın Din Eğitimi Mekânı Olarak Cami

İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren yaygın din eğitimi mekânı, olarak camiler önemli bir görev ifa ederler. Makedonya'da da İslam'ın yayılmasıyla başlayan cami inşaatları ile din eğitimi de yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu eğitim faaliyeti yüzyıllar boyu devam ederek günümüze kadar gelmiştir. Komünizm döneminde cami inşaatlarının ve cami faaliyetlerinin eski hızını kaybetmesi, camilerde yapılan din eğitimi faaliyetlerini de aksatmıştır. Bağımsızlık kazanılınca bu faaliyetlerin önü açılmış yeniden eski hızını yakalamıştır. Bağımsızlıktan sonra inşa edilen cami sayılarında da artış olduğu gözlenmektedir.²¹

Makedonya'da camilerde faaliyet gösteren Kur'an kursları vardır. Bu Kur'an kurslarının çoğu yaz Kur'an kurslarıdır. Fakat faaliyette olan Kur'an kurslarının oturmuş, planlı bir eğitim programı bulunmamaktadır. Bu kurslarda sadece, Kur'an'ı yüzünden okuma eğitimi verilmekte ve bazı temel dinî bilgiler öğretilmektedir. Bununla beraber bağımsızlığının ilk yıllarından bu yana yüze yakın Kur'an kursu faaliyete açılmıştır.²² Günümüzde Makedonya Cumhuriyeti İslam Birliği'ne bağlı birçok Kur'an Kursu da mevcuttur.²³

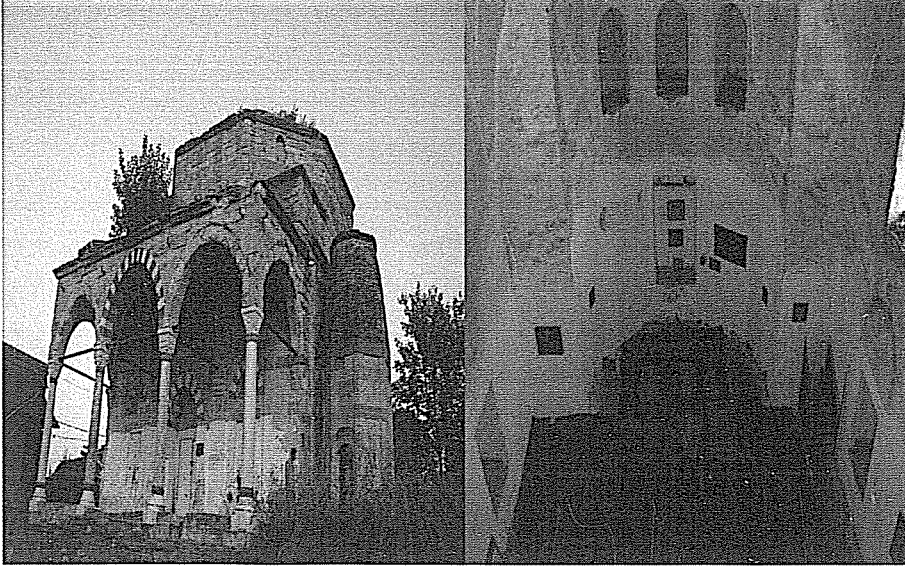

Kalkandelen Alaca Camii

21 Şehabi, Becudin, *İslam Birliği ve Kuruluşları*, Üsküp, 1991, s.56.

22 *Kur'an Kurslarında İslam Din Dersleri için Öğretim Programı*, Eylül, Üsküp, 1997.

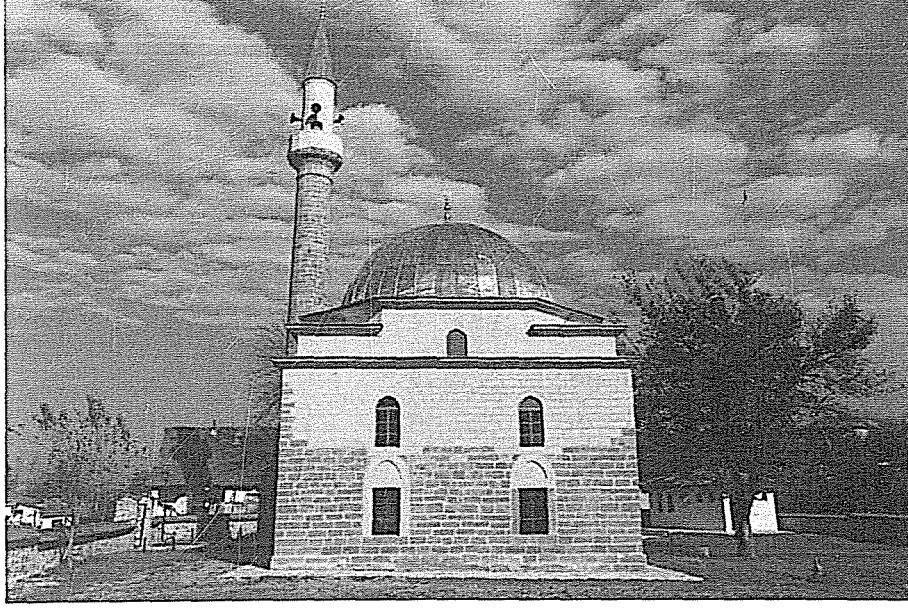
23 <http://www.bim.org.mk/kollumna/bardhi.htm> 06.02.2010.

İştip Hüsamettin Paşa Camii şu an Hıristiyanlar tarafından Ortodoks Kilisesi olarak kabil edilmektedir.

Üsküp Mustafa Paşa Camii

İştıp Radanya Köyü Mahmut Ağa Camii